

Monitoring the Immigration Situation of Migrant Workers in Thailand during the Years 2013 and 2023

การติดตามสถานการณ์การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2566

Supharerk O-in

ศุภฤกษ์ โออินทร์

Faculty of Arts, Silpakorn University, Thailand

Corresponding author

e-mail: oin_s@su.ac.th

Received 11-09-2024

Revised 02-01-2025

Accepted 11-01-2025

Doi: 10.69598/artssu.2025.3988.

How to Cite:

O-in, S. (2025). Monitoring the Immigration Situation of Migrant Workers in Thailand during the Years 2013 and 2023. *Journal of Arts and Thai Studies*, 47(1), E3988 (1-11).

Keywords: monitoring, immigration, migrant workers, CLMV

คำสำคัญ: การติดตาม, การอพยพย้ายถิ่น, แรงงานต่างด้าว, CLMV

Abstract

Background and Objectives: International labor migration is a crucial factor driving the economic development of various countries. In Thailand, there has been a substantial influx of migrant workers, particularly following the easing of the COVID-19 pandemic. To enhance the understanding of the patterns and characteristics of the distribution of migrant workers entering Thailand, this makes the researcher feel interested in studying the migration situations and distribution of migrant workers within the country during the years 2013 and 2023. The focus is on analyzing the spatial distribution and occupational characteristics of migrant workers from CLMV countries (Cambodia, Laos, Myanmar, and Vietnam).

Methods: This research adopted a quantitative approach, beginning with an analysis of the reported data on migrant workers registered with the Department of Employment between 2013 and 2023. The data were presented in the form of descriptive statistics using frequency distribution tables. The findings were then analyzed through the theoretical framework of migration laws and international labor movement theories.

Results: The results indicated that the number of migrant workers has shown an increasing trend, rising from 1,183,835 in 2013 to 2,613,373 in 2023, an increase of 1,429,518 workers. The primary factor behind this rise is the Memorandum of Understanding (MOU) signed by the Thai government in 2018, which facilitated the formal importation of labor from Myanmar, Laos, and Cambodia, leading to a significant increase in the number of migrant workers. However, during the COVID-19 pandemic (2019-2020), the number of migrant workers decreased but rebounded as the pandemic situation eased. The majority of migrant workers are in Bangkok, with 607,540 workers, accounting for 23.25% of the total. This is followed by Samut Sakhon, Samut Prakan, and Chonburi, with Yasothorn having the fewest migrant workers at approximately 533. Regionally, in 2023, Bangkok and its metropolitan area had the highest number of migrant workers, followed by the Eastern and Southern regions, while the Northeastern region had the fewest. Focusing on the CLMV group, the study found that in 2023, the majority of migrant workers came from Myanmar (1,708,739 workers, 62.66%), followed by Cambodia, Laos, and Vietnam, respectively. Most of these workers are employed in the industrial sector, followed by the service and agricultural sectors.

Application of this study: The findings of this study can be applied to better understand the migration situations and distribution of migrant workers during the period from 2013 to 2023. Additionally, it provides a foundation for understanding the employment patterns of migrant workers, particularly those from the CLMV group, who have come to work in Thailand. This knowledge can be used as a framework for planning future professional skill development for these migrant workers. This study can serve as a basis for relevant agencies to support the planning of professional skill development and the management of migrant workers to align with labor market demands. However, the study is limited to data on officially registered migrant workers and does not include unregistered or undocumented migrants.

Conclusions: Over the past decade, from 2013 to 2023, Thailand has experienced a significant increase in the number of migrant workers, primarily from Myanmar. The majority of these workers are unskilled and are predominantly employed in the manufacturing, construction, and agricultural sectors. The spatial distribution of migrant workers indicates a concentration in large provinces with high economic activity, resulting in fewer migrant workers relocating to peripheral urban areas. So, to ensure sustainable labor development, Thailand must implement policies for managing and upskilling migrant workers to equip them with the necessary skills to adapt swiftly to changes and meet the demands of the domestic labor market. Such measures are essential for fostering the country's economic stability.

บทคัดย่อ

ที่มาและวัตถุประสงค์: การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ โดยในประเทศไทยมีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างมาก โดยเฉพาะช่วงหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัส COVID-19 คลี่คลายลง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบและลักษณะการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวที่เคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทยทำให้ผู้วิจัยสนใจเพื่อศึกษาสถานการณ์การย้ายถิ่นและการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2556–2566 โดยเน้นการวิเคราะห์ลักษณะการกระจายตัวและประเภทงานของแรงงานกลุ่ม CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม)

วิธีการศึกษา: การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่จัดทำโดยกรมการจัดหางานระหว่างปี พ.ศ. 2556–2566 ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบสถิติเชิงพรรณนาและตารางแจกแจงความถี่ พร้อมทั้งประยุกต์ใช้กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่นและทฤษฎีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศเป็นกรอบวิเคราะห์

ผลการศึกษา: ผลการวิจัยพบว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 1,183,835 คน ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 2,613,373 คน ในปี พ.ศ. 2566 เพิ่มขึ้น 1,429,518 คน สาเหตุหลักของการเพิ่มขึ้นนี้เกิดจากบันทึกความเข้าใจ (MOU) ที่รัฐบาลไทยลงนามในปี พ.ศ. 2561 ซึ่งส่งผลให้เกิดการนำเข้าแรงงานจากประเทศเมียนมา ลาว และกัมพูชาอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้จำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 (พ.ศ. 2562–2563) จำนวนแรงงานต่างด้าวลดลง แต่กลับมาเพิ่มขึ้นอีกครั้งเมื่อสถานการณ์โรคระบาดเริ่มคลี่คลาย แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีจำนวน 607,540 คน คิดเป็นร้อยละ 23.25 ของจำนวนทั้งหมด รองลงมาคือจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรปราการ และชลบุรี โดยจังหวัดชลบุรีมีจำนวนแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุด ประมาณ 533 คน ในเชิงภูมิภาค พบว่าในปี พ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานครและพื้นที่ปริมณฑลมีจำนวนแรงงานต่างด้าวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ภาคตะวันออกและภาคใต้ ตามลำดับ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาจากกลุ่ม CLMV (กัมพูชา เมียนมา ลาว และเวียดนาม) พบว่าในปี พ.ศ. 2566 แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มาจากเมียนมา จำนวน 1,708,739 คน คิดเป็นร้อยละ 62.66 รองลงมาคือกัมพูชา ลาว และเวียดนาม ตามลำดับ โดยแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม รองลงมาคือภาคบริการและภาคเกษตรกรรม

การประยุกต์ใช้: ผลการศึกษานี้สามารถประยุกต์ใช้ในการเข้าใจสถานการณ์การย้ายถิ่นและลักษณะการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2566 ตลอดจนเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจการประกอบอาชีพของแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะแรงงานกลุ่ม CLMV ที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยอันเป็นกรอบในการวางแผนการพัฒนาทักษะวิชาชีพของกลุ่มแรงงานในอนาคต งานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสนับสนุนการวางแผนพัฒนาทักษะวิชาชีพและการจัดการแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องข้อมูลแรงงานต่างด้าวเฉพาะขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการเท่านั้นไม่ครอบคลุมแรงงานที่ไม่ขึ้นทะเบียนหรือย้ายถิ่นย้ายแบบไม่ถูกต้อง

บทสรุป: ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2013 ถึง 2023 พบว่าประเทศไทยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานต่างด้าวอย่างมาก ส่วนใหญ่มีการเคลื่อนย้ายมาจากประเทศเมียนมาซึ่งแรงงานเหล่านี้ส่วนมากเป็นแรงงานไร้ทักษะ และมักถูกจ้างงานในภาคการผลิต การก่อสร้าง และการเกษตรเป็นหลัก ส่วนการกระจายตัวของกลุ่มแรงงานต่างด้าวพบว่ามีลักษณะการกระจุกตัวในพื้นที่จังหวัดขนาดใหญ่ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง ทำให้เมืองที่อยู่โดยรอบมีการอพยพของแรงงานต่างด้าวน้อยลง ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านแรงงานอย่างต่อเนื่องประเทศไทยจะต้องมีนโยบายการบริหารจัดการและการพัฒนาฝีมือแรงงานต่างด้าวให้มีทักษะให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานภายในประเทศเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

บทนำ (Introduction)

การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามพรมแดนมีความแพร่หลายมากขึ้น ตามรายงานของ ASEAN Migration Outlook ในปี 2019 มีแรงงานต่างด้าวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวน 10.23 ล้านคน (The ASEAN Secretariat, 2022) ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวมากที่สุด โดยมีจำนวน 3.63 ล้านคนในปี 2019 รองลงมาคือมาเลเซีย (3.43 ล้านคน) และสิงคโปร์ (2.16 ล้านคน) การย้ายถิ่นของแรงงานภายในประเทศสมาชิกอาเซียนก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ในแง่บวกการย้ายถิ่นช่วยลดการว่างงานในบางพื้นที่ เพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มแรงงานอพยพ แก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และสนับสนุนสังคมผู้สูงอายุ ขณะที่ในแง่ลบการย้ายถิ่นอาจนำไปสู่การขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ที่แรงงานอพยพออกไป และสร้างความท้าทายในการปรับตัวทางสังคมสำหรับแรงงานอพยพ

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีการย้ายถิ่นของเรเวนสไตน์ (Ravenstein's Law of Migration) (Ravenstein, 1889) ซึ่งอธิบายการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวตามเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ระยะทางและรูปแบบการย้ายถิ่น เรเวนสไตน์อธิบายว่า แรงงานส่วนใหญ่ มักย้ายถิ่นในระยะทางสั้น ๆ ไปยังศูนย์กลางการค้าและอุตสาหกรรม ซึ่งเรียกว่า “กระแสการย้ายถิ่น” (Current of Migration) ส่งผลให้ความหนาแน่นของประชากรในประเทศปลายทางเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจัยที่ผลักดันแรงงานให้ย้ายถิ่น เช่น กฎหมายที่เข้มงวด อัตราภาษีที่สูง และสภาพแวดล้อมที่ย่ำแย่ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตลดลงจึงผลักดันให้คนย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ที่ดีกว่า นอกจากนี้ ทฤษฎีการย้ายถิ่นของลี (Lee's A Theory of Migration) (Lee, 1966) ยังระบุปัจจัยที่ขับเคลื่อนการย้ายถิ่นของแรงงาน เช่น การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ราคาสินค้าที่สูง อุปสรรคในการผลิต การขาดแคลนงาน ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการกดขี่ทางการเมือง ศาสนา หรือสังคม ในส่วนของปัจจัยดึงดูด ได้แก่ โอกาสในการจ้างงานที่สูง การเลือกอาชีพที่หลากหลาย โอกาสในการสร้างความมั่งคั่ง สภาพแวดล้อมที่น่าดึงดูด และการรวมตัวกับครอบครัว นอกจากนี้ เรื่องทฤษฎีการย้ายถิ่นของแรงงานระหว่างประเทศของบราวน์และมัวร์ (Brown & Moore, 1970) ยังอธิบายถึงปัจจัยหลักในประเทศต้นทาง เช่น อัตราการว่างงาน และการมีงานทำไม่เพียงพอที่สูง การมีแรงงานล้นตลาด ความแตกต่างด้านค่าจ้างเมื่อเทียบกับงานที่คล้ายคลึงในต่างประเทศ การขาดโอกาสในการเติบโตในอาชีพ และนโยบายการเคลื่อนย้ายแรงงานที่ไม่เพียงพอซึ่งทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างงานและบุคลากร ขณะที่ปัจจัยดึงดูดในประเทศปลายทางประกอบด้วยค่าจ้างและเงินเดือนที่สูง การขาดแคลนกำลังคนในบางภาคส่วน โอกาสในการเติบโตในอาชีพ โอกาสในการศึกษาและฝึกอบรมสำหรับนักศึกษาต่างชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองที่ดี ปัจจัยทฤษฎีเหล่านี้เป็นกรอบในการวิจัยการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยโดยเฉพาะมีแรงงานจำนวนมากจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม เข้ามาทำงาน เนื่องจากเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง ค่าจ้างที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน และการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากสังคมผู้สูงอายุของไทย ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศไทยในหลายด้าน ณ เดือนธันวาคม 2566 สถิติจากสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน ระบุว่า มีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทยจำนวน 2,613,373 คนทั่วประเทศ (Foreign Workers Administration Office, 2024) ซึ่งแรงงานเหล่านี้ถือเป็นแรงงานสำคัญที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยมีการศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายของแรงงานที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในปัจจุบัน ได้แก่ งานวิจัยที่ได้ศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นชั่วคราว (Strauss & McGrath, 2017) และงานวิจัยเรื่องการอพยพของแรงงานต่างด้าว (Heiland & Kohler, 2022) มีสะท้อนให้เห็นการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tipayalai (2020) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของการอพยพแรงงานระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคของประเทศไทยที่พบว่า แรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีส่วนสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานจากภาวะการเข้าสู่สังคมสูงอายุ ดังนั้น การวิจัยเกี่ยวกับพลวัตของการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวจึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจสถานการณ์และประเมินผลกระทบ การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์รูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2556-2566) เพื่อทำความเข้าใจลักษณะและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายของแรงงาน ผลการวิจัยมุ่งหวังที่จะสนับสนุนการคาดการณ์แนวโน้มการย้ายถิ่นในอนาคตและมีส่วนในการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ และส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การศึกษา (Research Objectives)

เพื่อศึกษาสถานการณ์การอพยพเข้ามาเป็นแรงงานและการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2556 - 2566 และวิเคราะห์ลักษณะการกระจายตัวและประเภทงานของแรงงานต่างด้าวกลุ่ม CLMV

วิธีการศึกษา (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยการใช้ข้อมูลสถานการณ์แรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยที่ขึ้นทะเบียนจากกรมการจัดหางาน (Department of Employment) ในช่วง 10 ปี (พ.ศ.2556 - 2566) จำแนกรายจังหวัด และรายสัญชาติในกลุ่ม CLMV มาศึกษา จำแนกและวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบสถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่ที่แสดงค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) และตารางไขว้ (cross – tabulation) จากนั้นจะมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบการศึกษาได้ดัง Figure 1 ดังนี้

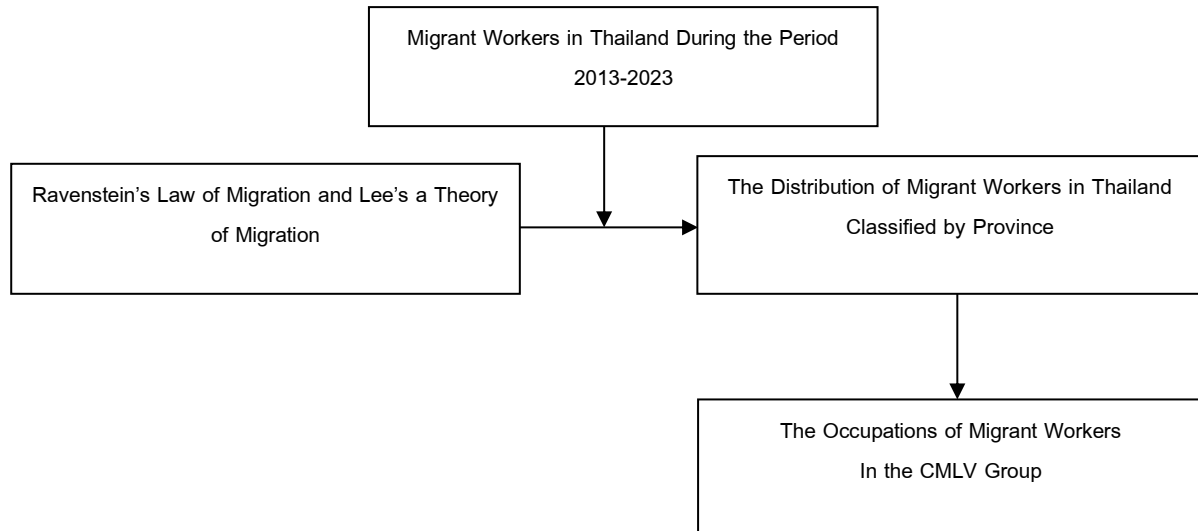

Figure 1 Conceptual Framework

(Source: O-in, 2024a)

ผลการศึกษา (Research Results)

1. สถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556 – 2566

การศึกษาการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2556-2566) พบว่า ในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยทั้งหมด 2,613,353 คน ซึ่งตัวเลขนี้แสดงถึงการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากปี พ.ศ. 2556 ซึ่งมีแรงงานต่างด้าวจำนวน 1,183,835 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้น 2.20 เท่า หรือมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 9.92% ต่อปี ภูมิภาคที่มีแรงงานต่างด้าวกระจุกตัวมากที่สุดคือกรุงเทพมหานครและพื้นที่ปริมณฑล โดยมีจำนวนแรงงานต่างด้าว 1,338,950 คน คิดเป็นร้อยละ 51.23 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด รองลงมาคือภาคตะวันออกที่มีจำนวนแรงงาน 385,235 คน (ร้อยละ 14.74) และภาคใต้ที่มีจำนวนแรงงาน 337,822 คน (ร้อยละ 12.93) ภูมิภาคที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีจำนวน 60,222 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย พบว่าในช่วงปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะระหว่างปี พ.ศ. 2561 และ พ.ศ. 2562 มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานต่างด้าวอย่างมีนัยสำคัญ จาก 2,120,546 คน ในปี พ.ศ. 2561 เป็น 3,005,376 คน ในปี พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้นถึง 884,830 คน สามารถสรุปได้ดัง Table 1 และ Figure 2 อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเพิ่มขึ้นนี้ได้ชะลอตัวลงอันเนื่องมาจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2564 แต่หลังจากสถานการณ์การระบาดคลี่คลายลง ก็พบว่าการกลับมาของการย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ประเทศไทยอีกครั้ง ส่งผลให้จำนวนแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น

Table 1 Statistics on the Number of Migrant Workers in Thailand During the Year 2013-2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Thailand	1,183,835	1,339,834	1,443,474	1,476,841	2,062,807	2,120,546	3,005,376	2,512,328	2,350,677	2,994,453	2,613,353
Bangkok Metropolitan	329,320	487,320	656,044	787,749	1,079,125	1,261,440	1,602,816	1,307,891	1,188,092	1,524,851	1,338,950
Northern	48,756	125,068	129,050	97,527	139,219	125,399	168,003	160,634	184,922	209,325	192,434
Central	78,698	75,653	81,562	67,489	98,904	95,533	155,031	138,888	126,332	161,993	138,822
Northeastern	24,318	23,093	26,398	22,587	40,073	52,261	77,842	55,790	57,149	70,301	60,222
Southern	443,967	324,216	301,718	265,678	374,401	250,094	394,095	339,402	298,624	362,071	337,822
Eastern	186,474	198,271	134,342	157,112	213,952	254,839	421,367	353,117	342,388	462,708	385,235
Western	72,102	106,213	114,360	78,699	117,133	80,980	186,222	156,606	153,170	203,204	159,868

(Source: Foreign Workers Administration Office, Thailand, 2024)

Monitoring the Immigration Situation of Migrant Workers in Thailand, E3988 (1-11)

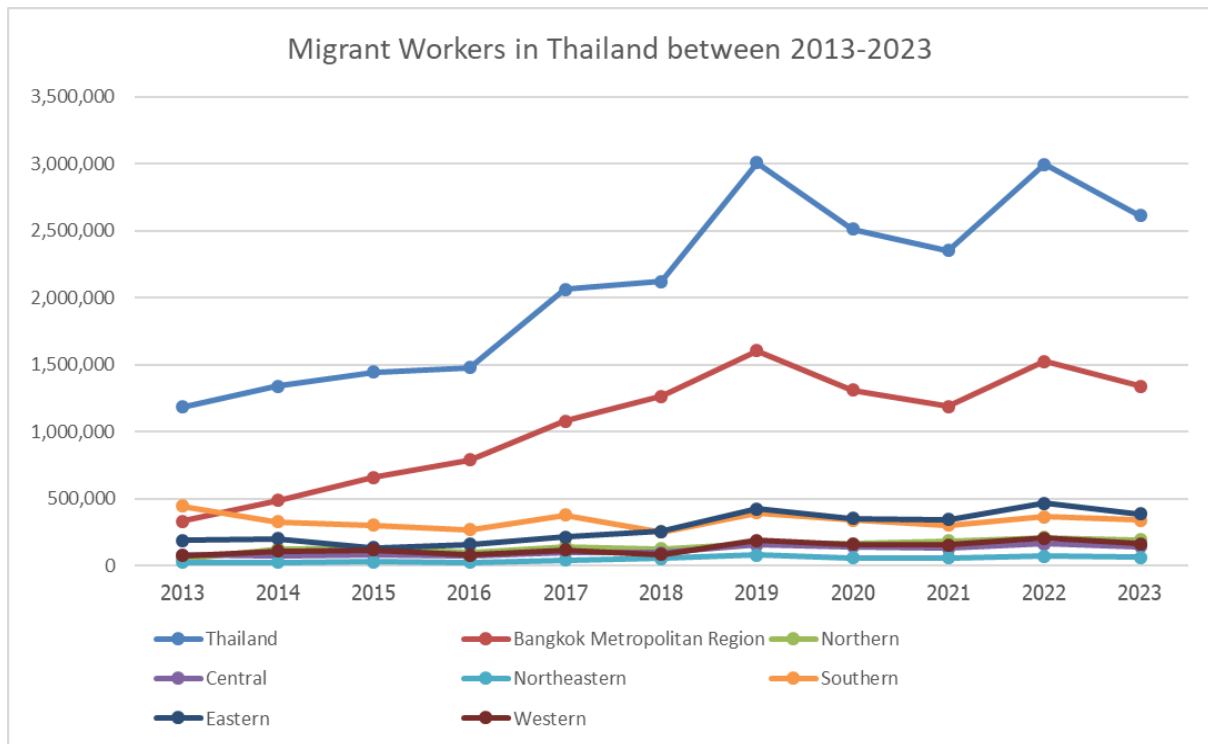

Figure 2 Migrant Workers in Thailand between 2013-2023

(Source: Foreign Workers Administration Office, 2024)

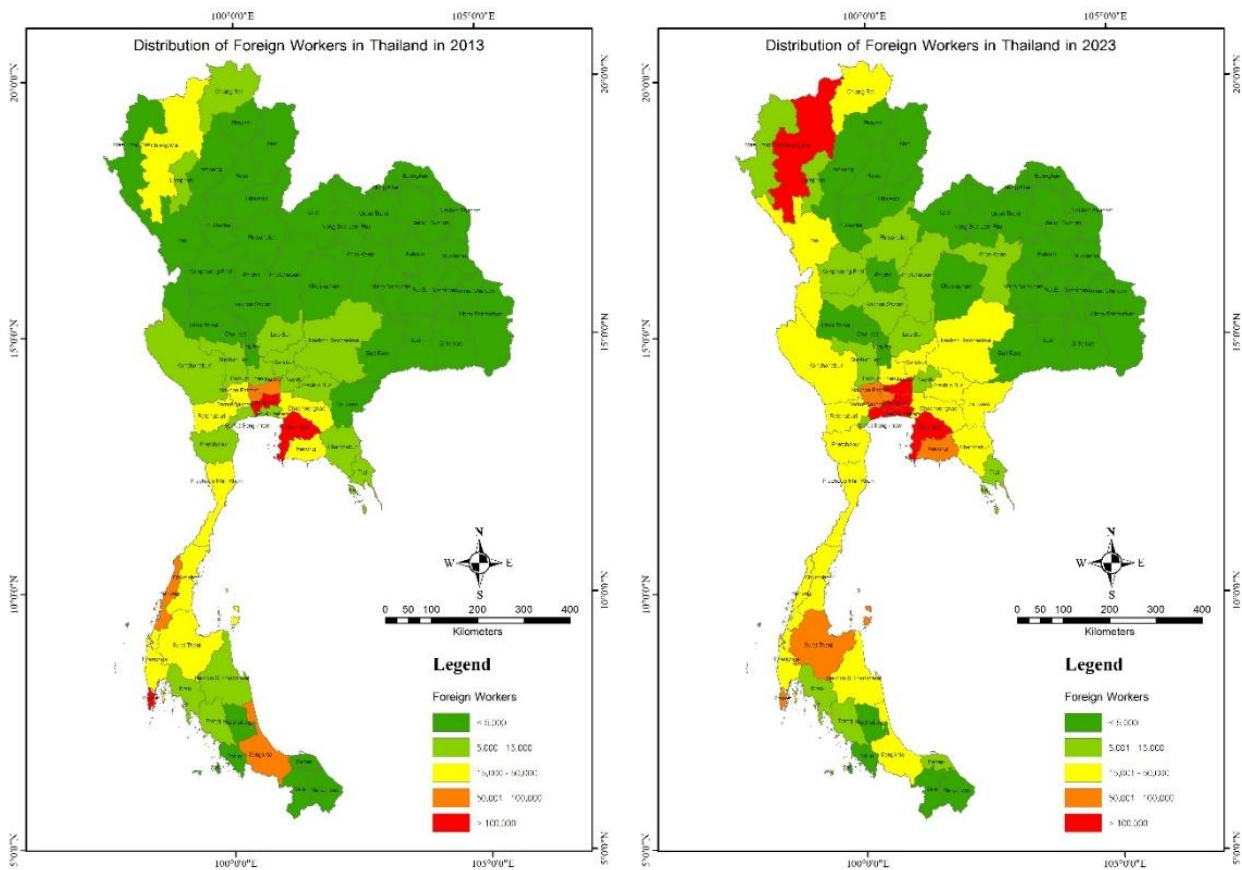

Figure 3 Map of the Distribution of Migrant Workers in Thailand in 2013 and 2023

(Source: O-in, 2024b)

2. การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2556 พบว่า จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนแรงงานต่างด้าวมากที่สุดในประเทศ โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 185,490 คน คิดเป็นร้อยละ 15.63 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร (129,658 คน คิดเป็นร้อยละ 10.93) จังหวัดชลบุรี (116,890 คน คิดเป็นร้อยละ 9.85) จังหวัดปทุมธานี (92,318 คน คิดเป็นร้อยละ 7.78) และจังหวัดสงขลา (79,025 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66) อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานครมีจำนวนแรงงานต่างด้าวมากที่สุดในประเทศ โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 607,540 คน คิดเป็นร้อยละ 23.22 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด รองลงมาคือจังหวัดสมุทรสาคร (228,503 คน คิดเป็นร้อยละ 8.74) จังหวัดสมุทรปราการ (185,579 คน คิดเป็นร้อยละ 7.09) จังหวัดชลบุรี (162,806 คน คิดเป็นร้อยละ 6.22) และจังหวัดเชียงใหม่ (131,820 คน คิดเป็นร้อยละ 5.04) และเมื่อพิจารณาจังหวัดที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุดพบว่า ในปี พ.ศ. 2556 จังหวัดที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุดคือ จังหวัดพัทลุง โดยมีเพียง 33 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด รองลงมาคือจังหวัดอำนาจเจริญ (38 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00) จังหวัดมุกดาหาร (71 คน คิดเป็นร้อยละ 0.01) จังหวัดบึงกาฬ (119 คน คิดเป็นร้อยละ 0.01) และจังหวัดยโสธร (184 คน คิดเป็นร้อยละ 0.02) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2566 จังหวัดที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุดคือจังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีจำนวน 393 คน คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด รองลงมาคือจังหวัดยโสธร (533 คน คิดเป็นร้อยละ 0.02) จังหวัดหนองบัวลำภู (684 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03) จังหวัดสุโขทัย (967 คน คิดเป็นร้อยละ 0.04) และจังหวัดน่าน (989 คน คิดเป็นร้อยละ 0.04)

จากภาพรวมจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2556 แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง จังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวมากกว่า 100,000 คน ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต กรุงเทพมหานคร และจังหวัดชลบุรี ขณะที่ 42 จังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวน้อยกว่า 5,000 คน ซึ่งสะท้อนถึงความกระจุกตัวของแรงงานอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2566 การกระจุกตัวของแรงงานต่างด้าวได้เปลี่ยนไปยังพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมถึงจังหวัดสำคัญต่าง ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดชลบุรี จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีจำนวนแรงงานต่างด้าวรวมกันคิดเป็นร้อยละ 55.37 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด ดัง Table 2 และ Table 3 ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มจังหวัดดังกล่าวเป็นจังหวัดที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่สูงโดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางด้านธุรกิจค้าและอุตสาหกรรมทำให้ในพื้นที่ดังกล่าวมีความต้องการแรงงานอย่างมาก ทำให้ในพื้นที่รอบข้างเมืองดังกล่าวมีคนอพยพเข้าไปน้อยลง

Table 2 Migrant Workers in Thailand (2013, 2018 and 2023)

Migrant Workers	Migrant Workers in Thailand Classified According To The Size of the Number of Workers in the Province		
	2013	2018	2023
< 5,000	42	36	33
5,000 – 15,000	19	17	15
15,001 – 50,000	9	14	18
50,001 – 100,000	4	4	5
> 100,000	3	6	6
Total	77	77	77

Table 3 Most and Least Migrant Workers in 5 Provinces in Thailand

Province	2013	Province	2018	Province	2023
Most migrant workers in 5 provinces					
Phuket	185,490	Bangkok	588,795	Bangkok	607,540
Bangkok	129,658	Samut Sakhon	190,020	Samut Sakhon	228,503
Chonburi	116,890	Nakhon Pathom	138,892	Samut Prakan	185,579
Pathum Thani	92,318	Nonthaburi	135,723	Chonburi	162,806
Songkhla	79,025	Chonburi	111,496	Chiangmai	131,820

Monitoring the Immigration Situation of Migrant Workers in Thailand, E3988 (1-11)

Table 3 Most and Least Migrant Workers in 5 Provinces in Thailand (cont.)

Province	2013	Province	2018	Province	2023
Least migrant workers in 5 provinces					
Phatthalung	33	Phichit	280	Amnat Charoen	393
Amnat Charoen	38	Amnat Charoen	287	Yasothon	533
Mukdahan	71	Uthai Thani	386	Nong Bua Lam Phu	684
Buengkan	119	Nong Bua Lam Phu	476	Sukhothai	967
Yasothon	184	Yasothon	482	Nan	989

ในปี 2023 กลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยมาจากประเทศเมียนมา โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 1,729,063 คน คิดเป็นร้อยละ 62.66 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด รองลงมาเป็นแรงงานจากกัมพูชา จำนวน 401,184 คน (ร้อยละ 14.54) และแรงงานจากลาว 230,608 คน (ร้อยละ 8.36) ส่วนแรงงานจากเวียดนามมีจำนวน 1,388 คน (ร้อยละ 0.05) นอกจากนี้ ยังมีแรงงานต่างด้าวที่เป็นผู้ประกอบการประมาณ 397,269 คน คิดเป็นร้อยละ 14.40 ของจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งหมด ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าแรงงานต่างด้าวมีการกระจุกตัวอย่างหนาแน่นในกรุงเทพมหานครและพื้นที่ปริมณฑล ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีการกระจุกตัวของแรงงานต่างด้าวในระดับต่ำที่สุด ดัง Table 4

Table 4 Number of Migrant Workers Classified by Nationality in Clmv Countries in 2023

	Total	Employers	Migrant Workers				
			Total	Myanmar	Laos	Cambodia	Vietnam
Thailand	2,759,512	397,269	2,362,243	1,729,063	230,608	401,184	1,388
Bangkok Metropolitan Region	1,404,989	191,348	1,213,641	905,154	135,831	171,654	1,002
Central	164,645	19,265	145,380	111,782	10,474	23,073	51
Northern	156,062	29,998	126,064	121,770	3,747	546	1
Northeastern	72,052	17,594	54,458	19,659	22,827	11,902	70
Southern	375,957	61,429	314,528	286,601	18,984	8,794	149
Eastern	414,040	57,580	356,460	141,184	34,623	180,565	88
Western	171,767	20,055	151,712	142,913	4,122	4,650	27

(Source: Foreign Workers Administration Office, 2024)

เมื่อพิจารณาถึงอาชีพของแรงงานต่างด้าว จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต โดยมีจำนวนสูงถึง 874,346 คน คิดเป็นร้อยละ 31.68 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด รองลงมาคือภาคการก่อสร้าง (508,369 คน ร้อยละ 18.42) การค้าส่ง การค้าปลีก และการซ่อมยานยนต์ (500,784 คน ร้อยละ 18.15) และภาคเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ (305,987 คน ร้อยละ 11.09) ส่วนภาคเหมืองแร่และเหมืองหินเป็นภาคที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวน้อยที่สุด โดยมีเพียง 2,041 คน คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของแรงงานทั้งหมด เมื่อพิจารณาประเภทของอาชีพที่แรงงานต่างด้าวจำแนกตามสัญชาติ พบว่า แรงงานจากประเทศเมียนมาส่วนใหญ่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต รองลงมาเป็นภาคการก่อสร้าง และภาคการค้าส่ง การค้าปลีก และการซ่อมยานยนต์ ตามลำดับ ส่วนแรงงานประเทศลาว ส่วนใหญ่ทำงานในภาคการค้าส่ง การค้าปลีก และการซ่อมยานยนต์ รองลงมาเป็นภาคอุตสาหกรรมการผลิต และภาคการเกษตร ตามลำดับ แรงงานประเทศกัมพูชาส่วนใหญ่ทำงานในภาคการก่อสร้าง รองลงมาเป็นภาคอุตสาหกรรมการผลิต และภาคการเกษตร ตามลำดับ และแรงงานประเทศเวียดนาม ส่วนใหญ่ทำงานในภาคการค้าส่ง การค้าปลีก และการซ่อมยานยนต์ รองลงมาเป็นภาคอุตสาหกรรมการผลิต และภาคการบริการชุมชน สังคม และการบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ ตามลำดับ

Table 5 Number of CLMV Migrant Workers Classified by Occupation in 2023

Occupation category	Total	Employer	Migrant Workers				
			Total	Myanmar	Laos	Cambodia	Vietnam
Total	2,759,512	397,269	2,362,243	1,729,063	230,608	401,184	1,388
Agriculture, hunting, and forestry	305,987	31,581	274,406	190,128	29,306	54,959	13
Fishing	37,205	4,129	33,076	23,706	1,135	8,234	1
Mining and quarrying	2,041	286	1,755	1,398	105	252	-
Manufacturing	874,346	65,611	808,735	656,594	45,159	106,501	481
Construction	508,369	47,340	461,029	317,001	15,100	128,850	78
Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles	500,784	101,016	399,768	270,786	74,928	53,469	585
Transportation and storage	19,187	2,306	16,881	12,262	839	3,764	16
Real estate, rental and business services	31,145	6,324	24,821	15,931	6,574	2,310	6
Health and social work services	5,722	1,242	4,480	3,588	539	351	2
Community, social and other personal services	282,168	51,855	230,313	165,951	28,586	35,672	104
Private household employee	192,558	85,579	106,979	71,718	28,337	6,822	102

(Source: Foreign Workers Administration Office, 2024)

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา (Conclusion and Discussion)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2013 ถึง 2023 ประเทศไทยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานต่างด้าว สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Kelley et al., 2020) สาเหตุส่วนหนึ่งของการเพิ่มขึ้นนี้เกิดจากบันทึกความเข้าใจ (MOUs) ที่ประเทศไทยได้ลงนามร่วมกับประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม) ในช่วงปี 2017-2018 อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงปี 2019-2020 ได้ส่งผลกระทบต่อเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าว ทำให้ไม่สามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ เนื่องจากการปิดพรมแดนและหลังสถานการณ์คลี่คลายแรงงานต่างด้าวจำเป็นต้องได้วีซ่าก่อนเดินทางเข้ามาทำงาน (Khai, 2023) และเมื่อจะต้องได้รับเมื่อสถานการณ์การระบาดคลี่คลาย แรงงานต่างด้าวได้เริ่มกลับเข้ามาทำงานในประเทศไทยอีกครั้ง เช่นเดียวกับงานวิจัยที่ได้ศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นชั่วคราว (Strauss & McGrath, 2017) และงานวิจัยเรื่องการอพยพของแรงงานต่างด้าว (Heiland & Kohler, 2022) ซึ่งแนวโน้มนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tipayalai (2020) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของการอพยพแรงงานระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคของประเทศไทย และงานวิจัยของ Otomo (2018) ที่ศึกษาสถานการณ์และปัญหาของการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีทักษะในประเทศไทย รวมถึงงานวิจัยของ Pholphirul (2010) ที่สำรวจการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมากกว่าครึ่งมาจากประเทศเมียนมา ซึ่งแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ทักษะ และมักถูกจ้างงานในภาคการผลิต การก่อสร้าง และการเกษตรเป็นหลัก โดยแรงงานต่างด้าวมักจะถูกระงับตัวในพื้นที่จังหวัดขนาดใหญ่ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง ทำให้เมื่อที่อยู่โดยรอบมีการอพยพของแรงงานต่างด้าวน้อยลงสอดคล้องกับทฤษฎีการย้ายถิ่นของ Ravenstein, E.G. (1889) ที่ได้อธิบายว่าแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจอพยพ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chalamwong (2011) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการแรงงานไร้ทักษะข้ามพรมแดนในประเทศไทย และของ Archayanitkul & Vajanasara (2009) ที่ศึกษาเรื่องการจ้างแรงงานต่างด้าวภายใต้พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 และรายการอาชีพที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวดำเนินการได้ โดยพบว่า

แรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ทักษะ ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นอย่างมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากแรงงานต่างด้าว (Abdul-Rahman, et. al., 2012) ในอนาคตสถานการณ์นี้อาจนำไปสู่ข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและการจัดการแรงงาน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องพัฒนานโยบายการจัดการแรงงานต่างด้าวให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานภายในประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การวางแผนระยะยาวเป็นสิ่งสำคัญในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีการไหลเข้าของแรงงานต่างด้าวในระดับสูง

งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดคือ ข้อมูลแรงงานต่างด้าวเป็นข้อมูลที่ได้จากการขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการ อาจไม่ครอบคลุมแรงงานที่ไม่มีการขึ้นทะเบียนหรือย้ายถิ่นอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งหากมีข้อมูลเชิงลึกจะสามารถวิเคราะห์ได้หลากหลายมุมมองมากขึ้น และผลของงานวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลงานวิจัยที่ได้ไปสนับสนุนการวางแผนพัฒนาทักษะวิชาชีพและการจัดการแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ได้

รายการเอกสารอ้างอิง (References)

- Abdul-Rahman, H., & Others. (2012). Negative Impact Induced by Foreign Workers: Evidence in Malaysian Construction Sector. *Habitat International*, 36, 433-443.
- Archavanitkul, K., & Vajanasara, K. (2009). *Employment of Migrant Workers under the Working of Aliens Act 2008 and the List of Occupations Allowed to Foreigners*. Bangkok: Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- ASEAN Secretariat. (2022). *ASEAN Migration Outlook*. Retrieved 7 July 2024, from <https://asean.org/wp-content/uploads/2022/08/ASEAN-Migration-Outlook-Final.pdf>
- Brown, L. A., & Moore, E. G. (1970). The Intra-Urban Migration Process: a Perspective. *Geografiska Annaler*, 52(B), 1-13.
- Chalamwong, Y. (2011). Management of Cross-border Low-Skilled Workers in Thailand: An Update. *TDR Quarterly Review*, 26(4), 12-20.
- Foreign Workers Administration Office. (2024). *Situation of Foreign Workers in Thailand as of December 2023*. Retrieved 10 July 2024, from https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/84d89648367a1b7247441515b2ee83da.pdf
- Heiland, I., & Kohler, W. (2022). Heterogeneous Workers, Trade, and Migration. *European Economic Review*, 144, 104077.
- Kelly, L. C., & Others. (2020). Circular Labor Migration and Land-Livelihood Dynamics in Southeast Asia's Concession Landscapes. *Journal of Rural Studies*, 73, 21-33.
- Khai, T. S. (2023). Socio-ecological Barriers to Access COVID-19 Vaccination Among Burmese Irregular Migrant Workers in Thailand. *Journal of Migration and Health*, 8, 100194.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- O-in, S. (2024a). Figure 1 *Conceptual Framework*.
- O-in, S. (2024b). Figure 3 *Map of the Distribution of Migrant Workers in Thailand in 2013 and 2023*.
- Otomo, N. (2018). Situation and Problems of Employment of Unskilled Foreign Workers in Thailand. *Journal of Asia-Pacific Studies*, 33, 109-143.
- Pholphirul, P. (2010). Economic Contribution of Migrant Workers to Thailand. *International Migration*, 48(5), 174-202.
- Ravenstein, E. G. (1889). The Laws of Migration. Second Part. *Journal of the Royal Statistical Society*, 52, 241-305.

- Strauss, K., & McGrath, S. (2017). Temporary Migration, Precarious Employment and Unfree Labour Relations: Exploring the 'Continuum of Exploitation' in Canada's Temporary Foreign Worker Program. *Geoforum*, 78, 199-208.
- Tipayalai, K. (2020). Impact of International Labor Migration on Regional Economic Growth in Thailand. *Economic Structures*, 9, 15.